

Overdenking dienst 26 juni 2022 Arminiuskerk Rotterdam

Voorganger: drs. Sjerp van der Vaart

Thema: Het Verloren Schaaap

Verloren en gevonden worden, daarom gaat het ons vanochtend in dit bekende verhaal. De evangelist Lucas vertelt maar liefst drie keer over iets verliezen. Een verloren schaap (een van de 100), een verloren muntstuk (een van de 10), een verloren zoon (een van de 2) – ze zijn symbolisch voor ons levensverhaal. Er zijn talloze manieren waarop we verloren zijn en ons verloren kunnen voelen. Het schaap raakte het spoor bijster, het muntstuk viel ergens uit en de zoon maakte welbewuste keuzes. Foute in dit geval. Het resultaat is hetzelfde: verloren, God is je kwijt, je bent jezelf kwijtgeraakt.

Die getallen doen er altijd toe in de Bijbel. Bij de joodse commentaren op het Oude testament van Talmoed en Midrasj was het getal tien, met zijn veelvoud duizend, een goddelijk getal. Het stond voor 'alles', het stond voor God. Zo is het getal duizend, bestaand uit honderd maal tien, een vol en vol-maakt getal. Als je zo denkt, dan is het verlies van die éne munt en van dat éne schaap een ramp. Dat ene schaap móet gevonden worden om de kudde compleet te doen zijn. Zonder dat ene schaap doet het er niet toe of er vijfenzestig of negenennegentig andere overblijven, het aantal is onvolledig, de eenheid gebroken.

In deze drie gelijkenissen over het verlorene in Lukas 15 is het verlorene kostbaar. Anders gezegd: het *hele* leven is ermee gemoeid. Dat zegt wellicht iets over hoe God ons ziet. Drie dingen lichten op in de parabel van het schaap. Het eerste is dat God ons zoeken wil, *juist* als verlorene, maar kunnen we dat ook ervaren in de medemens? Het tweede is dat we ons om zoveel verloren kunnen voelen. En het derde en laatste element is de vraag is of we echt ervaren dat we worden gezocht? Sluiten we ons er ervoor af? Hoe actief of passief zijn we? Eerst dus die medemens. Ik was van de week op studiereis in Parijs en we bezochten een tentenkamp van Afrikaanse vluchtelingen aan de oever van de Seine bij de Bastille. Daar spraken we een Afrikaanse man bij zijn kleine tentje, een plastic tasje met wat spullen, zonder papieren, geen perspectief. Hij omschreef zijn situatie indringend als volgt: "*il-y-a Dieu et moi... c'est tout qui me reste..*" *Er is alleen God en mezelf. Dat is alles wat me rest.*

Elk leven is even kostbaar als de mensheid zelf. In de joodse Talmoed-uitleg lees je de zinsnede: "wie een mens redt, redt de mensheid". Zo kostbaar is een mens voor God. Jezus zoekt ons actief als goede herder en gebruikt ons daar misschien soms ook voor. De vraag naar verloren zijn en gevonden worden, legt dan een andere vraag bloot: zijn we alleen dolend schaap of kunnen we ook herder zijn? Dit voelde ik opkomen na het gesprek met die uitgeprocedeerde Afrikaan in Parijs waar een 18-jarig meisje van de Franse hulporganisatie Utopia hulp verleende voor het spreekwoordelijke bad, bed en brood. *Utopia*, soms zegt een naam zoveel.

Verloren zijn en gevonden worden. Het tweede hier is dat we ons om zoveel verloren kunnen voelen. In het beeld van de parabel zitten daar actieve maar

ook passieve aspecten aan. Je kunt zonder specifieke reden of bedoeling ineens verloren raken in het leven. Zo kun je je goed voorstellen dat veel mensen naar God zoeken in deze tijd van verwarring, met klimaatangst onder jongeren of onze angst over waar het heengaat met die oorlog. Maar die God niet vinden, waarom dan ook. Mensen willen soms ook niet gevonden worden. Te druk of te zeer in pijn of verdriet. Of te verhard door cynisme over deze wereld.

Maar je kunt ook ongemerkt verloren raken in een vreemd land. Ik heb hier al eens gezegd hoe onverbloemd hard de gevangenen mij als geestelijk verzorger in de gevangenis van Rotterdam-Pernis de dingen kunnen zeggen, 'Meneer', zei een Kaap-Verdiaan me kort geleden, 'kunt u dat dan niet zien? Ik ben verloren, hé-le-máál verloren'. Ik was eerlijk gezegd met stomheid geslagen, want gemakkelijke antwoorden zijn er niet.

Toch hoef je geen Afrikaanse vluchteling te zijn om dat gevoel van verlorenheid zelf te ervaren. Vroeger klonk bij de uitleg van dit Bijbelverhaal soms, dat het mensen met misstappen betrof. Maar wij vinden dat inmiddels een problematische benadering in de laat-moderne tijd. Ik denk dat *verloren* hier als *woord* verbonden is met een veel indringender en oorspronkelijker betekenis, ver voorbij onze categorieën van fatsoen. Het gaat hier om de existentiële ervaring dat je verloren kunt zijn geraakt. Dat je overdonderd bent door scherpe tegenslagen als dood, ziekte of scheiding. Hoe moet ik nu verder? Het leven lijkt je overal te ontglippen en je voelt je een speelbal van het lot. Je voelt je verloren. Afgedwaald. Verbijsterd in de wildernis van het bestaan. Zo'n tegenslag – dat weten we – kan iedereen treffen.

Het wijst denk ik ook nog op het derde en laatste element van vanochtend, namelijk dat we worden gezocht, maar de vraag is of we dat ervaren? Sluiten we ons ervoor af? Hoe passief of actief kan ikzelf zijn? Bij jongeren met wie ik in Den Haag werk hoor ik vaak: *het is na Corona allemaal weer zo vol en druk, met offline en online-eisen. We laten geen innerlijke verstillingsmeer toe, we voelen geen verbinding met de ander meer.* Misschien is dat de echte crisis van deze tijd.

En daar kan ons verhaal van verloren zijn, misschien licht op werpen. God zoekt ons, maar willen we gevonden worden? In het gevonden willen worden zit een actief element: misschien moet ik innerlijke aandachtig en verstillend mezelf laten openen tot iets dat mijzelf te boven gaat. De oosters-orthodoxe kerkvader Gregorius van Nyssa schrijft rond 400 na Christus over het verloren schaap en de verloren munt dat ze 'onze verloren menselijkheid' voorstellen. Hij lijkt ermee te willen zeggen, dat we ons door de heftigheid van tegenslagen innerlijk hebben gesloten. Dat vraagt misschien om die verstillingsmeer in onszelf, om ons opnieuw te openen. We zijn niet compleet zolang iemand verloren is. Je kunt jezelf de vraag stellen: is de ander bijstaan in zijn of haar verlorenheid misschien een teken van onze herwonnen menselijkheid?

Je kunt zo bezien, gaan beseffen dat die herder Jezus ons zoekt en wil dat we ons realiseren dat het verloren gegane goddelijke van onze eigen ziel altijd nog steeds *in* ons is, als we het maar willen ont – *streepje* - dekken. Ik citeer vandaag twee keer de grote naoorlogse 20^e eeuwse dichter Gerrit Achterberg, en hier als eerste het gedicht *Deïsme* uit de bundel *Vergeetboek*:

*Sinds Hij zich van de schepping onderscheidt,
gingen wij dood en liggen langs het pad,*

*wanneer niet Christus, koopman in oudroest,
ons juist in zo'n conditie vinden moest ..*

Ik denk dat de parabel naar het beeld van Christus verwijst die ons opmerkt, liggend als oudroest en ons opkoopt. Spannende vraag: is die koopman in oudroest vergelijkbaar met de herder en de schapen? God is diep verborgen in de mens, als degene die verlost, en dat is iets dat ook door de andere mens gebeuren kan. Denk aan dat 18-jarige meisje in Parijs. Maar tegelijkertijd is God ook degene die *in* ons verlost wil worden. Anders gezegd: als we hem niet vinden, en we kunnen dat alleen maar *in* onszelf, hoe kunnen we dan *óóit* onszelf zijn? Dat is niet alleen een privé gemis. De herder zoekt net zo lang het verloren schaap terug is. Tot dan voelt de hele kudde, de mensheid de pijn van dat ene verlies.

En toch!.. als we dan gevonden worden, dan is de vreugde bij de herder ook onverkort groot. Het geheel, zo lijkt het evangelie te willen zeggen, is meer dan de som der delen, het geheel is dan weer *héél*. De ervaring dat je niet alleen gezocht maar ook gevonden kan worden in het leven door *iemand*, of door iets dat groter is dan wijzelf, die vreugde daarover voelt als genade. Dat onderstreept hoe belangrijk doorzoeken naar de ander is!

Zoals Gerrit Achterberg schrijft en die ik nog *één* keer klinken laat uit de bundel Morendo, dat u kunt meelesen op de achterkant van uw orde van dienst:

*Ergens moeten Uw handen nog bezig zijn
te zorgen dat ik niet verloren ga.
Woorden, aan dit besef ontstaan,
willen zingend en eeuwig zijn,
en zo de dood ontgaan.*

ZO MOGE HET ZIJN